



SOCIO-EMOCIONALNI RAZVOJ

Psihodinamske teorije



TEORIJE RAZVOJA

- Teorije razvoja – teorije srednjeg obima (aspekti razvoja)
- **Kognitivne teorije**
- **Teorije učenja**
- **Modeli obrade informacija**
- **Psihodinamske**
- **Etolološki modeli**

TEORIJE PSIHIČKOG RAZVOJA ILI „ŠTA POKREĆE ČOVEKA?“

- Psihodinamske teorije
- Psihodinamika?



KLASIČNA PSIHOANALITIČKA TEORIJA

Najrazrađenija
dinamička teorija

Dve osnovne
pokretačke snage
(nagona): **EROS –
TANATOS**

Eros: seksualni
nagon?

Eros: nagoni Ega –
narcistički i objektni
libido

Konflikti

Inherentno svojstvo
ljudske prirode

Međusobni konflikti
unutrašnjih sila:

- EROS-TANATOS
- SEKSUALNI NAGON –
NAGONI EGA
- Unutar ličnosti na
relaciji ID - EGO -
SUPEREGO

Razvoj ličnosti

ID (pricip zadovoljstva)

EGO (princip realnosti)

SUPEREGO (ego ideal i
savest)



ID psihologija (Freud, Ferenczi,
Fenichel)

Primarni ljudski nagoni
“Nauka o nesvesnom”

EGO psihologija (Hartman, Kris, Erikson)

PA više nije samo nauka o nesvesnom

ID i Ego prisutni na rođenju u vidu nediferenciranog matriksa

Razvoj funkcija i adaptacija kao cilj

SELF psihologija (Kohut)

Postojanje uslovljeno postojanjem Drugog

**Integracija psihičkih struktura u jednu zaokruženu celinu –
SELF (ličnost)**

Self kao sinteza **ambicija i ideala**

OBJEKTNI ODNOSI -Spitz, Mahler, Klein, Bowlby

* motivacija za uspostavljanjem odnosa je primarna

• Psihologija nagona



EGO psihologija



SELF psihologija



OBJEKTNI ODNOSI



RAZVOJ EGO FUNKCIJA

HARTMANOVA TEORIJA RAZVOJA EGA

- Klasična PA: EGO snažno deterministički obojen – nema sopstveno poreklo i sopstvenu snagu (JA kao deo IDA)
- Ego psihologija - naglašavanje uloge Ja u ukupnoj ličnosti
- ideja o autonomiji Ja i njegovim **autonomnim**, neodbrambenim funkcijama koje služe **prilagođavanju**.
- Funkcije Ega – nisu posledica sukoba nagona sa stvarnošću, već su urođene – ista biofiziološka matrica
 - urođeni kapaciteti za percepciju, pažnju, pamćenje, koncentraciju, motornu koordinaciju, govor
- **Pod normalnim uslovima („očekivano okruženje“), kapaciteti se razvijaju u ego funkcije koje su autonomne od libidinalnih i agresivnih impulsa - nisu “derivat Ida”**

- Primarne autonomne ego funkcije-
urođene karakteristike ega, slobodne od konflikta.

- Sekundarne autonomne ego funkcije-
uključene u razvojne konflikte (oralne, analne, faličke, edipalne), a onda se oslobodile kao rezultat razrešenja tih konflikata kroz proces neutralizacije.

Kapacitet za neutralizaciju – neinstiktivni kvalitet agresivne i seksualne energije – SNAGA EGA

- **Sekundarna autonomija funkcije** - Kada dođe do transformacije energije upetljane u konflikt u neutralizovanu energiju, dolazi do promene u funkciji – ona postaje **autonomna i automatizovana** (npr. opšta sposobnost rešavanja problema, planiranja i organizovanja akcije...).
- osoba koja je uspela da razreši konflikte, da **ublaži snagu** svojih emocija upletenih u konflikte, zauzme određenu **distancu** i pronađe **adekvatno rešenje**, iz tih uspeha stiče određeno isustvo i veštine, **generalizovane mehanizme za rešavanje problema** – ADAPTACIJA!
- Sirova I “radna” energija

RAZVOJ EGA

- **Konflikti sa okruženjem-prapočetak diferencijacije**
- **ako beba dobija totalno zadovoljenje, tada ne bi imala potrebu da spozna i diferencira sebe od drugih, ne bi težila autonomiji – RAZVOJU FUNKCIJA**
- **Ukratko - ne bi bilo potrebe za Egom**

Ono što nas uvek voli, stvari koje konstantno zadovoljavaju sve naše potrebe, ne opažamo kao takve, već ih jednostavno računamo kao deo svog subjektivnog ega

Nužnost “optimalne frustracije” u razvoju

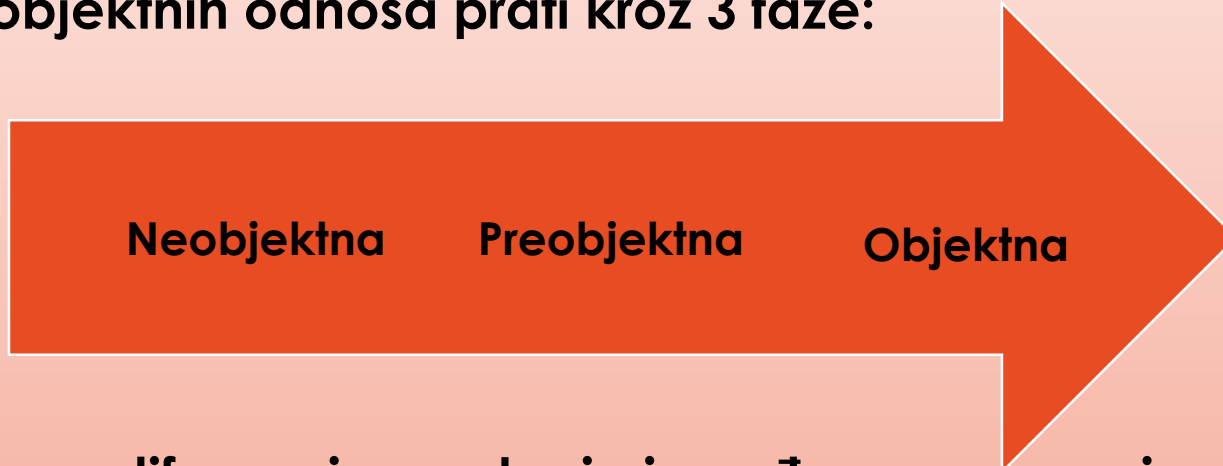
- **Razvoj ego sposobnosti ima nezavisnu motivaciju, “za svoju dušu”.**
- Tendencija da se uvežbavaju nove funkcije (sposobnosti, veštine), uživanje u razvoju funkcija.

- Dostizanje karakterističnog oblika organizacije ego funkcija: održavanje strukture
- Rigidnost Ega (u načinu vidjenja realnosti)

“požuda za funkcijom”,
potreba da se bude
otvorenog uma, da se stiču
nove ego veštine,
poboljšavaju stare...

RENE SPITZ

- Još detaljnije elaborira razvoj ega u kontekstu razvoja objektnih odnosa
- Razvoj objektnih odnosa prati kroz 3 faze:



- Primarno nediferencirano stanje između nesvesnog i svesnog, psihičkog i somatskog, JA i NE- JA
- Faze su određene pojavom ORGANIZATORA u ponašanju (univerzalne tačke koje pokazuju pravilnost razvoja)
- Kašnjenje ili izostanak organizatora ukazuje na patološki razvoj koji će rezultirati u neadekvatnom emocionalnom i socijalnom razvoju

- Na početku, iskustva doživljaja sa majkom oblikuju neki stepen razlikovanja osećaja u intenzitetu.
- **Ponovljena iskustva** uspostavljaju tragove **pamcenja**.
- **Interakcija sa majkom** dopusta detetu da **stavi pamcenje u sluzbu EGA – da RAZVIJA FUNKCIJE, tj, koristi ORGANIZATORE ponašanja**

→uči da postane; da dejstvuje
a ne samo da bude pasivni
prijemnik poklona ili bola.



OSMEH – PRVI ORGANIZATOR PONAŠANJA RENE SPITZ

- *Simbiotičko iskustvo - iskustvo jedinstva nekih aspekata majke kao dela sebe*
- *Dete percipira pojedinačne aspekte objekta (geštalt lica, dojke isl) koje je doživljavalo kao deo sebe*
 - *stvara se najranija separacija spoljasnjosti od unutrasnjosti*
- **Osmeh (3 m)** - dete pocinje da se smeje u prisustvu prijatnog stimulusa – svest o konfiguraciji ljudskog lika - tragovi pamćenja
- *Prelaz iz neobjektne u preobjektnu fazu – početak socijalnih relacija*

STRAH OD STRANACA - DRUGI ORGANIZATOR PONAŠANJA

- Dete razlikuje **sebe od objekta** i formira afektivne veze sa bliskim osobama i **razlikuje ih od veze sa strancima**
- oko uzrasta od **8 meseci**, najveći broj dece ispoljava **distres u prisustvu nepoznate osobe**.
- **Strah od stranaca govori nam da je dete formiralo iskustvo majke kao „celovitog objekta“**
- **Anksioznost nije dugotrajna, već ima SIGNALNU funkciju**



SEMANTIČKO „NE“ – TREĆI ORGANIZATOR PONAŠANJA

- Najraniji kanal komunikacije – „NE“
- Započinje proces DIFERENCIJACIJE, identifikujući se sa roditeljskim zabranama (okreće svoju pasivnost u aktivnu kontrolu)
- Održavanje narcističkog iskustva (svemoći) narušenog procesom separacije



TEORIJE OBJEKTNIH ODNOSA

- Psihičko rođenje deteta: razvoj self koncepta – svest o sebi kao zasebnom entitetu, ali i svest o drugima koji postoje nezavisno od njega
- Pojam '**objektni odnos**' –**svest o odnosu**– svest o svetu objekata i svest o sopstvenom fizički nezavisnom postojanju (selfu)
- **M.Klein teorija objekt.odnosa**
- **Margaret Mahler:separacija – individuacija**
- **E.Erikson – teorija psihosocijalnog razvoja**
- **Bowlby – teorija afektivne vezanosti**

TEORIJA OBJEKTNIH ODNOSA VS. TEORIJA NAGONA

- Manji naglasak na biološki zasnovane nagone
- veći značaj konzistentnim obrascima interpersonalnih odnosa
- teorija objektnih odnosa je više maternalistička i naglašava bliskost i negu od strane majke.
- ljudski kontakti i odnosi – osnovni motiv ljudskog ponašanja
- stvarne ili fantazirane rane relacije - model za sve kasnije interpersonalne odnose.
- Značajan deo svakog odnosa u odraslom dobu čini unutrašnja psihička reprezentacija značajnih ranih objekata, koja je introjektovana u psihičku strukturu deteta, i zatim projektovana na partnera u odnosu.

KAKO SE RAZVIJAJU OBJEKTNI ODNOSI?

- objektni odnosi uvek uključuju interakciju između selfa, objekta i odgovarajućeg afekta.
- strukture koje nastaju u psihi deteta su pod značajnim uticajem detetovog fantazmatskog života.
- Razvoj unutrašnjih sadržaja odvija se delovanjem dva mehanizma internalizacije:

Konstelacija Self -
Objekt - Afekat

Iskustvo
sebe u
odnosu

Iskustvo
drugog

Snažan
afekat

Identifikacija
Internalizovani kvaliteti
su deo Selfa

Introjekcija

Introjekt nije deo Selfa
Unutrašnja predstava
Drugog

PRVI ODNOS SA OBJEKTOM I FORMIRANJE CELOVITOSTI OBJEKTA

- Rano detinjstvo - emocionalnim životom dominira borba gratifikacije i frustracije
- **Svaki stimulus** koji dete prima aktivira **fantazme (primitivna mentalna aktivnost)**:
 - frustrirajući stimulusi – agresivne fantazme,
 - gratifikujući stimulusi – fantazme koji se odnose na zadovoljstvo (unutrašnji psihički konflikt)
- Zavisno od toga da li je potreba gratifikovana ili frustrirana, dete objekt doživljava kao „dobar“ ili „loš“.
- Majka kao „**parcijalni objekt**“
- Podeljenost sebe i objekta na dobar i loš - prva organizacija sveta.

RAZVOJ CELOVITOSTI OBJEKTA (M.KLEIN)

- Početni mehanizam: splitting (cepanje) objekta
- **Cepanje - aktivno razdvajanje kontradiktornih reprezentacija Selfa, objekta ili oprečna i nepomirljiva osećanja**
- Razvoj celovitosti objekta- objedinjavanje različitih aspekata doživljaja majke u jednu celinu, osobe koja istovremeno i zadovoljava i frustrira.
 - „parcijalni objekti”-„**majka dobra vila**” i „**majka veštica**”

U ranom razvoju, splitting je ključni mehanizam za emocionalno “preživljavanje” deteta - pomaže da se odstrane negativni, zastrašujući delovi (introjekti) s kojima ne bi umelo da izađe na kraj

MELANI KLAJN

- **SHIZO-PARANOIDNA POZICIJA**

- Iskustvo određeno dominacijom libidinoznih i agresivnih nagona – „dobar“ i „loš“ objekat
- Mehanizam cepanja- „dobar“ i „loš“ ja (doba simbiotske veze sa majkom)
- Anksioznost zbog iskustva „**loših objekata**“ unutar sebe donosi PROJEKCIJU („LOŠI“ objekti su spolja – paranoidna pozicija)
- Fantazam - dete zaokupljeno strahom od spoljašnjeg napada i uništenja

DEPRESIVNA POZICIJA

- Doba odvajanja od majke i njenog doživljavanja kao „totalnog“ objekta
- **Problem ambivalentnosti** – kada se i pozitivne i negativne pulzije vezuju uz isti objekt
- Za razliku od PS pozicije u DP se dete brine da bi moglo da naškodi objektu ljubavi.
- Strah od gubitka dobrog objekta zbog agresivnih i sadističkih impulsa stvara **OSEĆANJE KRIVICE**.
- **REPARACIJA** - aktivan napor da ljubav prevlada mržnju
 - eventualna šteta nastala usled fantazmatskog ili stvarnog ispoljavanja destruktivnosti nadoknadi manifestovanjem ljubavi.
- **podnošenje bola koji izaziva integrisanje dobrih i loših objekata** (podnošenje depresivne pozicije) - osnova za kasniju sposobnost žaljenja kod odrasle osobe.

RAZVOJNI POMAK

- od narcisticke preokupacije za opstanak selfa – prema interesovanju za objekt od kojeg osoba zavisi – **ljubav**
- **Prevladavanje ambivalencije**

A KASNIJE U RAZVOJU...

- Razvojni zadaci testiraju novousvojenu sposobnost celovitosti...
- Edipalno iskustvo – zona visokog rizika, konfliktna faza
- Suočavanje sa kontraditornim imagom majke („Madona“ i „kurva“) – ambivalencija
- Bazična celovitost pomaže da se zadrži celovit doživljaj objekta, da se roditelj ne „satanizuje“ ili idealizuje

A KASNIJE U RAZVOJU...

- Adolescencija – ambivalencija na relaciji autonomija – pripadanje
- Traženje slobode i regresivno, zavisno ponašanje
- Regresivne tendencije intenziviraju prvobitne self i objekt odnose, sa ranijih uzrasta
- Proces separacije testira celovitost – doživljaj roditelja se cepa (idealno dobri ili izrazito loši)
- Roditeljstvo – izazov za celovitost...

CELOVITOST OBJEKTA

- Fragmentacija sebe, drugih, sveta
 - **sposobnost održavanja različitih aspekata doživljaja sebe kao jedne celine.**
 - sposobnost doživljavanja i prihvatanja druge osobe (ili nekog željenog cilja, posla, aktivnosti) kao celine.
 - Sposobnost da budemo svesni i dobre i loše strane onoga što volimo i želimo.
 - Prihvatanje i integracija suprotnosti (zadovoljstvo i frustracija)

PROBLEM SA CELOVITOŠĆU OBJEKTA

- odnos sa “parcijalnim objektima”, nerealnim polarizovanim slikama.
- osećanja mogu biti veoma snažna (“lud sam od ljubavi” ili “slep od mržnje”), ali ona nisu odnos prema osobi, jer nema osobe, kao celine, u našem doživljaju.
- Ljubavni odnosi su haotični, sa čestim smenama idealizacije i obezvređivanja, “ljubavi” i mržnje.
- Često odnosi počinju idealizacijom, bez uviđanja mana druge osobe, nakon čega sledi veliko razočaravanje i ocrnjivanje objekta ljubavi.
 - Druga mogućnost - osoba se brani od vezivanja i zavisnosti tako što vidi samo lošu stranu...

- potreba za ljubavlju - ukorenjena u bazičnom karakteru ljudske prirode.
- Primarno poreklo kapaciteta za ljubav leži u simbiotskoj vezi sa majkom.
- Simbioza - subjektivni izvor perzistentne potrebe za „jedinštvom“



- preduslov za srećno „jedinštvo“ - uspeh u procesu separacije-individuacije

KONSTANTNOST OBJEKTA

- zavisi od razvoja sheme permanentnog objekta (Pijaže, 1937)
 - osnov sposobnosti reprezentacije
(*Daleko od očiju, ali ne i od uma* u R. Hock, 2004)
- Mentalne predstave objekta postaju trajnije – razvija se vezanost koja je prisutna iznutra – i kada majka nije prisutna i kada ne zadovoljava potrebe
- **Funkcije koje je obavljao materinski objekat, sada preuzima detinje arhaično ja – proces diferencijacije - postepeno sa razvija detinji kapacitet da bude samo.**
- Hartman: stadijum u kome se veza sa voljenim objektom stabilizuje i postaje **proširena unutrašnja povezanost, nezavisna od zadovoljenja potreba**
- Ana Frojd - 'stadijum **konstantnosti objekta omogućava da se pozitivna unutrašnja slika objekta održi, bez obzira na zadovoljstvo ili nezadovoljstvo**'

M.MALER: SEPARACIJA/ INDIVIDUACIJA



- faze kroz koje dete mora da prođe da bi dostiglo dovoljno stabilan doživljaj sebe i drugih
- **posmatranjem odojčadi** potvrdila postavke teorije objektnih odnosa: kako dete ostvaruje doživljaj odvojenosti od majke. Identifikovane su tri razvojne faze:
 1. **autistična faza**, (0-2), dete je u stanju „bez objekta“, poznaje jedino svoja fiziološka stanja i teži uspostavljanju homeostaze.
 - Prvo razlikovanje prijatnih i bolnih iskustava, pojava maglovite svesnosti o objektu koji zadovoljava potrebe
 - Okeansko osećanje, „primarni narcizam“



SIMBIOTSKA FAZA, (2-6 MESECI)-

- stanje nediferencirane fuzije odojčeta s majkom.
 - doživljaj somatopsihičkog jedinstva s majkom i stapanjem zajedničkih granica
 - za normalan psihički razvoj potrebno optimalno simbiotsko zadovoljenje potreba u ovoj fazi („bazično sidrište“)
- **Preduslov za srećno „jedinstvo“ - uspeh u procesu separacije-individuacije**

FAZA SEPARACIJE-INDIVIDUACIJE (6 MES-3 GOD.)

- psihološko rođenje deteta kao zasebne osobe
- 1) **diferencijacija** (6-10 meseci) –dete počinje da doživljava majku kao zasebnu osobu.
 - često se vezuje za prelazni objekt
 - **Počinje da raspoznaje svoju psihološku razdvojenost** kroz rudimentarno istraživanje: period sa dosta manuelne, taktilne i vizuelne eksploracije majčinog lica i tela.
 - angažovanje u igrama 'skrivalice' (dete i dalje ima pasivnu ulogu)





- 2) **praktikovanje** (10-16 meseci)– dete ovladava novim lokomotornim veštinama, istražuje sredinu
 - Oduševljeno pokazuje svoju novootkrivenu psihičku autonomiju i motoričku slobodu;
 - povremeno se vraća majci, ostvaruje fizički kontakt i zatim se opet odvaja.
 - **glavna preokupacija je da uvežba alate svoga ega i proširi krug istraživanja.**

- **3) ponovno približavanje** (16-24 meseci) **dete oseća da njegova autonomija i psihomotorička sloboda imaju svoja ograničenja**

- Narcistička povreda: regresija sa nadom u ponovno simbiotsko jedinstvo sa majkom
- **povratak izaziva ambivalenciju**, s obzirom da je nagon za individuacijom već uzeo maha (zadovoljstvo egom koje donosi autonomno funkcionisanje): kontradiktornost u ponašanju
- Prilagodljiva majka: pojava novih regulacionih struktura

- duboke intrapsihičke promene:
- 1) **ovladavanje kognitivno intenziviranom separacionom anksioznošću;**
- 2) **afirmacija osećaja bazičnog poverenja**
- 3) **saniranje mehanizma cepanja**
- 8) **zamenu cepanja kao mehanizma odbrane potiskivanjem**



- 4) konstantnost objekta (između 24 i 36 meseci) –postizanje konstantnosti objekta i, sa tim u vezi, konstantnosti selfa.
- pojavljivanje realističnijeg i manje promenljivog doživljaja selfa.
- učvršćivanje dublje vezanosti koja nije ozbiljno ugrožena privremenim frustracijama.
- Dete postaje sposobno za kompleksnije veze sa objektom - smanjuje potrebu za njenim fizičkim prisustvom
- optimalna distanca - Kapacitet „biti sam”

„intimnost bez gubitka autonomije i odvojenost bez bolne usamljenosti”

POREMEĆAJ OPTIMALNE DISTANCE

- Ako osoba nije uspela da uspostavi trajnu unutrašnju povezanost sa svojim primarnim objektima, u kasnijim odnosima će težiti da se **prekomerno oslanja na druge, težiće da se kači, lepi, kontroliše** osobe za koje se vezuje.
- Sa druge strane, zbog prekomerne potrebe da se stopi sa drugim, **plašiće se vezivanja i gubljenja sebe u vezi.**
- Takve intenzivne **suprotne težnje** onemogućavaju osobi da u svojim odnosima sa ljudima održava optimalnu distancu..

POREMEĆAJ OPTIMALNE DISTANCE

- Problemi u održavanju optimalne distance u osnovi imaju “**potreba-strah**” **dilemu**
- Koliko je **snažna potreba za objektom** , toliko je **jak i strah** od gubljenja sopstvenosti ili odbacivanja
- u doživljaju osoba koje se nisu nikada adekvatno odvojile od simbiotskog jednistva sa objektom i individuirale, **intimnost je ekstremno opasna**
- Normalna **želja za ugodnim stapanjem** može biti izvor najintenzivnije opasnosti jer preti totalnim gubitkom nezavisnog subjektivnog postojanja, **straha da se bude «progutan»**
- Sa druge strane-intenzivan **strah od odbacivanja**.
 - gubitak objekta može biti dožviljen kao potpuno raspadanje ili uništavanje selfa



DVA LICA STRAHA

- **strah od „ugušivanja“ i strah od odbacivanja:**
- Vrsta straha zavisi od stepena na **razvojnoj liniji** uspostavljanja sopstvene individualnosti.
- Ako je zarobljena u periodu pre uspostavljanja sigurnih Ego granica, biće snažniji **strah od gubljenja sebe u odnosu**.
- Ako je zaustavljena u kasnijoj fazi, nakon uspostavljanja makar rudimentarnog osećanja sebe, **biće snažniji strah od odbacivanja**
- **Kako se resava potreba-strah dilema?**
- **Psihopatološki fenomeni?**

. Nezavisnost koja uključuje bliskost i distancu

- Osobe sa dobro razvijenom konstantnošću objekta su **sposobne za veliku bliskost i naklonost**, ali se, takođe, osećaju sigurno i slobodno, tako da nemaju **očajničku potrebu za drugima**.
- Konstantnost objekta nam daje **jasan osećaj sopstvenih granica i granica druge osobe**.

- *Jasna svest o tome šta hoćemo, nezavisno od toga da li smo **nagrađeni** u određenom trenutku za svoje aktivnosti, da li je ostvarenje cilja daleko*
- ***Strpljenje**, odlaganje zadovoljenja potrebe.*

Problemi sa konstantnošću objekta:

- **Poremećaj optimalne distance**
(Distanca kojom se postiže bliskost sa drugim i zadržava sopstveni identitet)
- **Zavisnost** (Zavisnost rađa kontrolu – posesivnost, ljubomora)
- Nestalna osećanja, nedostatak **bazičnog poverenja**
- **„daleko od očiju, daleko od srca“**
- Nesposobnost za **samoregulaciju**
- Velike oscilacije slike o sebi (samopoštovanje i samopouzdanje)
- Bezuspešan proces separacije – nema tolerancije!

SEPARACIJA – INDIVIDUACIJA U ADOLESCENCIJI

- Reorganizacija porodičnih odnosa: nužno negativna?
- Najznačajnija promena: prelaz od unilaterlanog ka zreloom autoritetu
 - Roditelj: ličnost ili figura?
 - Razvoj formalnog mišljenja

SEKUNDARNA INDIVIDUACIJA (BLOS):

- psihološka separacija od internalizovanog roditelja
- *Emocionalna autonomija* (promene u bliskim odnosima, tj. manja zavisnost od neposredne emocionalne podrške)
- *Bihevioralna autonomija* (sposobnost nezavisnog odlučivanja i realizacija odluke)
- *Autonomija vrednosti* (razvoj moralnih principa koji usmeravaju razmišljanje i ponašanje)

FAZE PROCESA INDIVIDUACIJE

- 1. diferencijacija – cilj je biti različit od roditelja, zauzima se oštar kritički stav prema njima
- 2. uvežbavanje, praktikovanje sopstvene nezavisnosti- isprobavanje sopstvenih uverenja i odluka,
- 3. uzajamnost - razumevanje roditeljske perspektive (ponovno približavanje, ali zasnovano na osećanju sopstvene autonomnosti-)
- 4. konsolidacija: permeabilnost – otvorenost za roditeljski stav (stvaranje nezavisnog identiteta, ali i prihvatanje roditelja kao oslonca)

PSEUDO-INDIVIDUACIJA

- doživljaj separacije-individuacije ne znači nužno emocionalno udaljavanje
- neodgovarajući oblik separacije – pseudoindividuacija
- Cilj: *autonomna povezanost* (Bowlby, 1973) koja podrazumeva sigurnu privrženost i zdravu separaciju (smanjivanje fizičkog kontakta uz održavanje emocionalne bliskosti).

**Dobro prilagođeni
adolescent : psihološki
odvojen od svojih
roditelja koji je ostvario
različite oblike
autonomije uz
istovremeni osećaj
pripadnosti porodici**

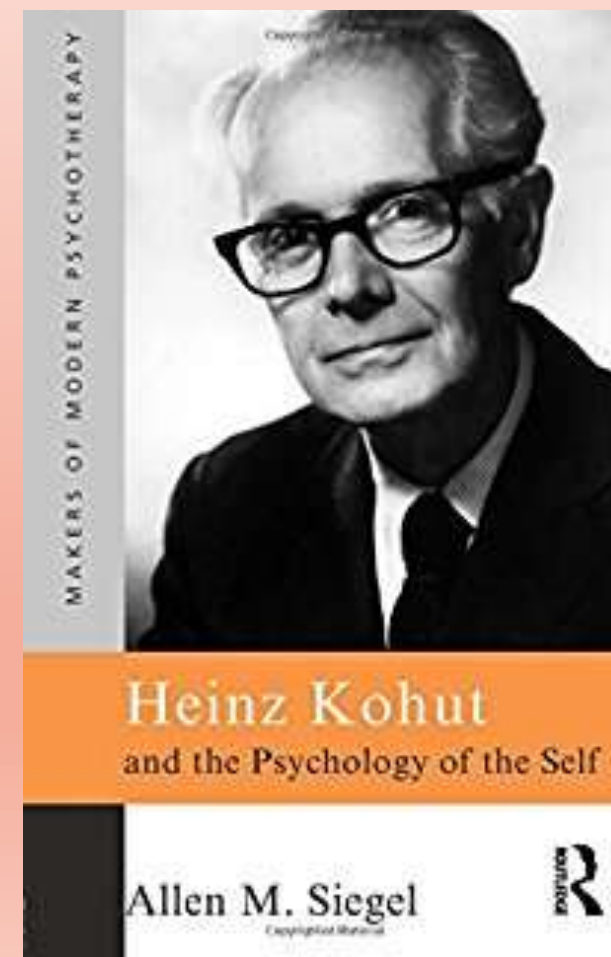
SELF PSIHOLOGIJA I KOHUT – JESMO LI SVI POMALO NARCISI?

- Narcizam u PA - Ahilova peta
- Stanje samodovoljnosti - kada još nisu uspostavljeni odnosi sa objektima (libido katektiran u sopstveno ja – „narcistički libido“)
- Primarni i sekundarni narcizam
- Zadovoljavanje nagonskih potreba u detinjstvu
- Zadovoljavanje narcističkih potreba: Kohut (za samopoštovanjem, poštovanjem, sredinom koja je umirujuća, dobra)
- narcistički sektor ličnosti - **nezavisna linija razvoja** koja vodi do dostizanja zrelih, adaptivnih i kulturološki vrednih atributa u okviru **narcističke sfere**

- dete se u majčinoj utrobi oseća celovito, njegov self je celovit
- Trauma rođenja – izbegavanje stanja dezintegracije /fragmentacije
- Nastavak življenja u fantaziji povezanosti sa majkom

SELF OBJEKTI- novorođeni infantilni self je slab, nema izdržljivu stalnu strukturu niti stalnost u vremenu

Ne može da opstane sam – zahteva druge da osiguraju osećaj kohezije, konstantnosti (SELF OBJEKTE – nedovoljno diferencirane od selfa koji vrše funkcije)



- selfobjekti - osobe koje doživljavamo kao deo svoje psihe ili tela
- U razvoju - iz tih selfobjekata nastaju strukture unutar uma. Onu funkciju koje je, na primer, vršila majka (smirivanje, divljenje...) dete preuzima i obavlja je samo, pa se self objekti pretvaraju u **egoideal** ili **grandiozni self**-strukture koje nadalje obavljaju funkcije koje su nekada obavljali selfobjekti.

PRIMARNI NARCIZAM - fantazija
kroz koju dete doživljava druge
kao deo svog selfa

**“JA SAM SAVRŠEN/A, A TI SI DEO
MENE”**

- Ogledanje -

grandiozni self

Stapanje sa idealizovanim
roditeljem **U SIMBIOZI**
(gubljenje granica između dve
ličnosti)

**“TI SI SAVRŠEN/A A JA SAM DEO
TEBE”**

- Ugledanje -

**idealizovani roditeljski
imago/ego ideal**

Razvoj i regresija **Grandioznog selfa**

divljenje dečijem
uspehu –
**INTEGRACIJA
AMBICIJA U SELF**

- Zreli oblik ambicije,
samopoštovanja,
samopouzdanje

ignorisane ambicije
– potiskivanje i
poricanje, lišavanje
želje za uspehom

nema adekvatnog
spoljašnjeg vrednovanja
primarnog narcizma -
SEKUNDARNI NARCIZAM

Razvoj i regresija **Idealizovane** **roditeljske slike**

postepeno **uviđanje**
nesavršenosti roditelja:
INTERNALIZACIJA:
stvaranje **STABILNOG**
SUPEREGA (reguliše
naredbe, zabrane,
pohvale, kazne – umesto
roditelja

- **Zreli oblik divljenja drugima, zdravi i snažni ideali i vrednosti**

nedovoljna empatija ili
trauma:
zadržava se
IDEALIZOVANA
RODITELJSKA SLIKA
Nema internalizacije –
ne grade se psihičke
strukture koje regulišu
napetost

Potraga za IDEALNIM
SVEMOĆNIM VOĐAMA,
UČITELJIMA, PROROKOM - kroz
stapanja sa takvom osobom se
oseća celovito

OPTIMALNI RAZVOJ

- Kod nekih je ličnost jače organizovana oko **grandioznog egzibicionističkog pola**, koje se izražava kao ZDRAVA AMBICIJA
- Ličnost jače organizovana oko **svemoćnog objekta** (idealizovane roditeljske slike), koje se izražava kroz ZDRAVE I SNAŽNE IDEALE I VREDNOSTI.
- „neki grade svoje fabrike, a drugi grade crkve „

FRUSTRACIJA NARCISTIČKIH POTREBA

- Dovode do osećanja **bezvrednosti i razočaranja** u objekte
- Pojam optimalne frustracije
- Osnova narcističke patologije
- Pokušaji **restauriranja narcističke ravnoteže** kroz održavanje nerealne grandiozne slike o sebi i nekritičku idealizaciju

SPECIFIČNE NARCISTIČKE POTREBE

1. Potreba za ogledanjem od strane self objekta
2. Potreba za idealizovanim self objektom
3. Potreba za stapanjem sa self objektom
4. Alter ego selfobjektna potreba
5. Potreba za pozitivnim rivalstvom
6. Potreba za doživljajem efikasnosti (uticajem)
7. Potreba za vitalizujućim objektom (naštimovanost)

POTREBA ZA OGLEDANJEM

- Potreba za prepoznavanjem u očima drugoga- „JA VREDIM JER MI SE DIVE“
- Divljenje bez truda / divljenje zbog postignuća, talenta
- ‘grandiozni egzibicionizam’ - roditeljski odgovor pun divljenja (**razvojno adekvatan!**)
- **Poverenje u „ogledalo“** – razvoj „grandioznog selfa“ koji se transformiše u zrelo samopoštovanje
 1. Ako izostane – inhibicija zdravog narcizma (stid, neeksponiranje, osetljivost na kritiku)
- osećaj neadekvatnosti – bes - narcistička povreda
 2. umišljanje **sopstvene veličine** i posebnosti; **manipulacija drugima** – lažno predstavljanje, privlačenje pažnje, zavodjenje)

POTREBA ZA STAPANJEM SA IDEALIZOVANIM PARTNEROM

- Najarhaičnija i razvojno najprimitivnija potreba
- „JA VREDIM JER SAM STOPLJEN SA NEČIM
ŠAVRŠENIM“
- Kohezivnost selfa se održava samo ako smo
‘stopljeni’, u suprotnom – fragmentacija selfa i
doživljaj afektivne umrtvljenosti i un.praznine
- Nema tugovanja (odlika kohezivnog selfa) već
doživljaj fragmentacije (raspadanja)- panika,
traženje novog selfobjekta

POTREBA ZA IDEALIZACIJOM

- Razvojno zrelija varijanta potrebe za stapanjem – „idealizovani roditeljski imago“
- „TI SI SAVRŠEN A JA SAM DEO TEBE“
- Dalji razvojni put – spojenost sa sopstvenim ciljevima i idealima (smanjuje potrebu za idealizacijom drugog)
 - usmerava partnerski odnos ka sazrevanju ili razočaranju i napuštanju
 - Zrela varijanta: deidealizacija ne dovodi do fragmentacije već je realna komponenta partnerskog života
- Nedostatak – dogmatizam, slepo praćenje autoriteta, moćnika koji su idealizovani

POTREBA ZA BLIZANAŠTVOM (ALTER EGO POTREBA)

- **Biti isti** sa objektom ljubavi
- Naglašavaju se '**istosti**' - različitost nije dozvoljena u vezi jer narušava sklad
- Roditelj: „spustiti se na nivo deteta“ (kroz igru) da pruži detetu osećaj blizanaštva
- Razvojni tok: imitativne aktivnosti („biti kao tata“) / „imaginarni prijatelji“
- Važnost blizanaštva u **edipalnoj fazi** razvoja!
- Važnost blizanaštva u adolescenciji (komformizam) ili negiranje ove potrebe (biti drugačiji, pod svaku cenu)
- Alter ego potrebe u odraslom dobu - afilijacije

POTREBA ZA POZITIVNIM RIVALSTVOM

- Potreba da se selfobjekt doživi kao **pozitivan rival** – dobronamerni protivnik
- podstiče autonomnost selfa - zdravu kompeticiju i benignu agresiju, pruža izazov
- Previše nametljivo, grubo suprotstavljavanje – povlačenje deteta, strah od autoriteta, gušenje individualnosti, strah od konflikta/ oštri bunt i maligna agresivnost
- Nedostatak benignog suprotstavljavanja – preterana vezanost, nedostatak granica, razmaženost, autodestruktivna ponašanja
- Kasnije u životu – apel za zaustavljanjem, potreba upućena partneru ili prijateljima

POTREBA ZA SELF OBJEKTNOM EFIKASNOŠĆU

- Mogućnost **uticaja na važne osobe** (njihovo raspoloženje, emocije, mišljenje, bliskost...)
- Jedna od najjačih podrški formiranju selfa i samopoštovanja
- Ulaganje truda i mogućnost promene – optimalna reakcija roditelja
- Odbrambene reakcije:
 - Izbegavanje svakog pokušaja uticaja na druge (jer nije efikasno)
 - povlačenje i vraćanje 'istom merom' (emotivna tupost, pasivnost)
 - Pokušaj proboja po svaku cenu
 - 'zavodjenje' partnera I neumorni trud oko partnera

POTREBA ZA VITALIZUJUĆIM SELFOBJEKTOM (NAŠTIMOVANOŠĆU)

- Partner treba da **‘čita’ partnera**: prepoznavanje promene ritmova i intenziteta afekata
- Osećaj kompatibilnosti, usklađenosti i harmonije u odnosu
- Frustracija ove potrebe: osećaj neusaglašenosti i raštimovanosti I posledično povlačenje / nasilni pokušaji
- Rešenje: ‘učenje pravila’ da se ne bi partneru ‘crtalo’